

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olof Christoffersson
Härad: Skytts Adress: Långåkra, Fru Alstad
Socken: Fru Alstad Berättat av:
Uppteckningsår: inl. och avskr. 1941. Född år i

Maj månad; diverse uppteckningar. s. 1-13.

ACC. N.R. M. 8591 /.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olof Christoffersson
Härad: Skytts Adress: Långåkra, Fru Alstad
Socken: Fru Alstad Berättat av:
Uppteckningsår: inl. 1941. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Maj månad

antages ha fått sitt namn av Majus och Maja, tvänne italienska gud-
domligheter. Denna månad kallas redan i almanackan under början av
1700 talet för lev- och blomstermånaden.

Majus, Maia.

I ett gammalt rim heter det:

Philippus fann korset utan omak
Johannes sade, nu är de heliga bönders dag
Då skall man så bjugg (korn) svarade Erik till
Jag tror den gode Urbanus vill
Rådslå med jungfru Petronill."

Solen löper nu genom Tvillingarnas stjernbild och är deruti
ifrån den 12 Maj till den 12 dag Juni. Nu är det bland annat godt
att vandra att köpa plantera och så och arbeta i elden, samt att
sätta barn i skolan. I följande rim få vi veta vad som är att till-
varataga i denne månad:

" Nu rider jag i skogen gröna
Att jaga djur (qvins) dejliga och sköna
Jag badar och låter min levar åder slå
Och jag vill nu i varma kläder gå."

Om rågskörden skall bli bra skall rågen vara så långt kommen
den första maj så den döljer en kråka, samt i ax till pingst och
blomma till midsommar, varom det heter:

" Ingen pingst udan huva
Ingen midsommar udan blomma."

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8591:2.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olof Christoffersson
Härad: Skytts Adress: Långåkra, Fru Alstad
Socken: Fru Alstad Berättat av:
Uppteckningsår: inl. 1941. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Under våren kunde man också gifva akt på mygen så fick man reda på hur grödan skulle bli. Första gången man såg myggen för året flögo de då i tät klunga nere vid marken skulle rågåkern komma att lägga sig i förtid så det blev dålig kärnbildning. Flögo där emot myggen glest och högt uppe i luften blev det ett gott sädesår. Dansade myggen om nera vid marken blev kornet "stackat" men dansade de högt uppe blev det långt och vackert.

Om Fröje " spillar " mycket lin om våren s.k. " spingelvöv " som kommer ner från himmelen blir det ett gott och ymnigt sädesår.

Är Valborgsmässodagen som i äldre tider den 1 Maj kallades kall och kylig blir instundande sommar varm och ett gott växtår. Är däremot Valborgsmässodag varm blir året tväremot.

Nu mera kallas den första Maj Philippus och de tre nätter före och tre nätter efter Philippus natt således 7 nätter kallas " Luddi " nätter. Ger Ase Thor sig under dessa nätter sig till att dondra på med sin hammare och en då rullar sig i stoftet för honom får den ett mycket rikt kornår eller som rimet lyder:

" Då Thor han slår på tromma
Ska vi trilla tynga
Så få vi kom i varje rynga."

Men skulle någon eller kreatur bli sjukt och falla under dessa " Luddi " nätter

" do ä de ad hälsa ti haddes
for do e de ude me hansses ."

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8591:3.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olof Christoffersson
Härad: Skytts Adress: Långåkra, Fru Alstad
Socken: Fru Alstad Berättat av:
Uppteckningsår: inl. 1941. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den första Maj kommer Philippus med " gåsen på redan " å
" runostaven". Har man inte förut lagt gäss och änder skall man
göra det nu likom också för att få goda värphöns till julen, bör
också hönsen nu läggas. När man skall lägga en höna är det flera
tign att tillvarataga t.ex.

" Här läjkor ja min hynna po ellova öjj
Här sätter ja min fod imod kline väjj.
Tie hynnor og en tock."

Utföres denna önskan med riktig tro så får de efter sin vilja
sade de gamla.

Den tredje Maj infaller Korsmässodagen Då skall bonden
ingen säd så och häst icke under den heliga korsveckan som kal-
las den trolösa veckan. Korsmässodagen kommer svalan åter till
norden efter att hava varet borta sedan morsmässodagen. Märkeligt
nog slår detta nära nog aldrig fel på dagen. Svalan såg då glad
kvitta över gården:

" Jongfru Marie skyllon mi forr
Ad ju stolled hinges silkes nyste o silfver sisare,
Ja loj forr min Fru
O son forr min Gud
Om ja gjort de
Om ja gjort de
Vill ja sjönka i sjön."

I äldre tidor troddes det derfor att svalarne såfo på sjöbottnen
under vintern och icke kunde sjunka för änden insupet mennisko-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8591:4

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olof Christoffersson
Härad: Skytts Adress: Långåkra, Fru Alstad
Socken: Fru Alstad Berättat av:
Uppteckningsår: inl. 1941. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-ande därför flyger den så när människorna på hösten.
Stax bak efter kvittrar hon:

" Vimm to de vimm to de
Ja to de aldri, nej aldri. "

Ett annat svale rim lyder:

"Jongfru Marie hon skyllar mi forr
Ja har tad hinges röde nylle o sisor o sajs
Men Gud vet
Jag har aldrig
Jag har aldrig
Nej aldrig aldrig."

På grund av att svalen stulet nystet och sax bär hon som vittne
derom det röda nystet under näbbet på krävan och saxen i den kluf-
na stjärten. Blås man efter den första svalan man ser om våren och
samtidigt snurrar sig rund på den högre skoklacken kan man lätt
uppreda trassliga härvor.

Lärkan sjunger och kvittrar nu högt i skyn och sjunger för
jongfru korsma~~ssa~~, samt gör narr åt bonden som sålt sina oxar och
har bryderi med att inköra sina ungstutar (battningarne) sålunda:

" Se bonden den token Se bonden den token
Säljir oxen Säljir oxen
Kör me batting Kör me batting
Se hor den vrrior Se hor den vrrior
Ge dom av slyen (snärten) Ge dom av slyen."

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 8591:5.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olof Christoffersson
 Härad: Skytts Adress: Långåkra, Fru Alstad
 Socken: Fru Alstad Berättat av:
 Uppteckningsår: inl. 1941. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Stax efter korsmäsas kommer ishelgonet " Esbjörn " den tionde maj med ishelgonets dagar då det blir mycket kylig och kallt väder några dagar med nattfrost, men derefter kommer härliga vackra dagar tills sommartinget i äldre tider skulle börja den 12 maj vilket är utmärkt med en trebensstol och ett svärd och runstaver. Den sjunde maj är det en gryta med en biskopp i. Jag vet mig ej hava hört något om detta tecket, såvida den ej skulle föreställa ishelgonet för ishelgonets dagar vilka de gamla sade vare i fyra dagar. Någon beskrifning eller anteckning om ishelgonets dagar har jag aldrig sitt blott hört ur folkmun och själv sitt dem inträffa. Så till ex. år 1900 bortfrös för mig av fem rariateter av brädplanter icke mindre än de fyra av dem natten till den 10 maj efter att det derförut varet mycket härliga dagar. Regnar det i kråkanegårdet blir åkrarna gula av åkerkål det året. Korn skulle sås när körsbärsträden eller när det " vide tjörned " (slånbusken) blommade, några påstode att de borde väntas tills päronträden började blomma. Den dagen att kornsådden började skulle det ovilkorligen verka äggekaka till midafton ty annars lyckades ej äringen riktet godt med kornväxten, således ett offer till kornguden (= kornmodern med vilken menas gamla Thor). Ett gammalt kornrim lyder:

" När Maj blåsar i sitt horn
 Do ger den bonden mycket korn."

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M. 8591:6.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olof Christoffer-
sson
Härad: Skytts Adress: Långåkra, Fru Alstad
Socken: Fru Alstad Berättat av:
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den dag man fick tillsådd säden skulle det vanka så kakor till " linnemidda " så många som kunde ätas. Allt skulle så vara klap- pat och klart, som ordstävets lyder, till middagen (då säden var sådd med undantag av dess tromlingen). Till middagen vankades det då äggmjölk med klimpar av vetemjöl och ägg i således ock- så nu ett offerbruk till korn (= sädes)modern. På eftermiddagen skulle alla en och var lägga sig att sova s.k. " vårdynns (= vår- dunns)" under minst tre timmars tid eller helst hela eftermid- dagen och ej sköta annat än fodra djuren till kvällen. De gamla sade att det skulle vara en vilofrid för både drggarne och män- niskorna efter den nära på både natt och dag utståndna vårarbet- et. Och om de ej sovo " vårdynns " blev det ej lycka med sådden. På några gårdar skulle folken upp efter tre timmars sovning och som det sades och även utfördes - " Stena agern " - betydde plocka stenar på den sådde åkern. Härefter skulle det sedan sov- es meddagssömn varje dag så länge det ej var bokstaven "p" i må- nadens namn. Måndagar, tisdagar och onsdagar mellem Kristi hem-

" So lant forn valborgs afton kråka *kråka*
So lant efter ska di tia " betyder, att
så långt derefter skall det vara fult väder.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 8591:7.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olof Christoffersson
 Härad: Skytts Adress: Långåkra, Fru Alstad
 Socken: Fru Alstad Berättat av:
 Uppteckningsår: inl. 1941. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-melsfärdsdag och söndagen förut kallades gångdagar. Under dessa gångdagar gingo de i äldre tider och läste böner och salmar över den sådda säden, vid detta tillfälle skulle man bära en "dönnesten i lomman" (stenålderssyxa). Förre gingo prästerna runt åkern vid bönläsningen och bar ett prostidationskors & teten därför skulle de enligt en kyrkoboksanteckning hava en kappa säd av varje hemma. Hur dessa böner lydde kan jag nu ej berätta det är så länge sedan jag hörde berättas så jag har rent glömt dem. Men så mycket minns jag att det var en anropning och bön för att den i jorden slumrade komet måtte "grys o je god äring". Under dessa gångdagarna fingo ej någon säd utsås dertill voro de för heliga men förberedelser till sådden fingo likväl utföras såvida såden ej var avslutat.

eller en bellomnit

Av köksväxterna skulle Lök, senap, salat, persilja, timjan, merjam, purjo, kål och rabbor utsås för Valborgs avton. Stax före bede (Beda dagen den 27 maj) skulle man deremot hava utsått morötter och rödbetor, men deremot föst på bededagen planta bönor, gurkor och pumpor.

Linfrö eller hören och hampan utsåddes vid Erik eller Rebecka dagen.

Den nittonde kommer Erik den helige - kong av Sverige och som av Blot-Svens dotter Cesila - med sin kongliga krona som är beprydd med utslagna rågax.

Ordstävvet lyder ju också:

" Om Erik ger ax
 ger Olof kaka. " ofta tillägges:
 " Som man sällan får smaka ".

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8591:8.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olof Christoffersson
 Härad: Skytts Adress: Långåkra, Fru Alstad
 Socken: Fru Alstad Berättat av:
 Uppteckningsår: inl. 1941. Född år i

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Kong Erik var ju en sann kristen och uppbyggd många kyrkor bland andra bondkyrkan vid Uppsala. Han blev ju likväl tillfångatagen av prins Magnus av Danmark och halshuggen 1160. På platsen uppsprang en källa som kallas St Eriks källa vid gamla Uppsala. Vi kunna därför ej undra över att ~~han~~ också medförer vattnets innevånare nemligen sötvattenfischen och den är nu färdig att fånga med "O" (nätt) i torgmossa och sjöar. Vid denna tiden gick det därför omkring gamla männer med sin fiske-o och drog efter fisk till hälften. Bönderna skulle nemligen åtminstone de som kunde skaffa sötvattenfisk hava dylik till sågillet vilket skulle hållas nu medan vårn varade. Maten vid sågillet bestod ju av nämde slags fisk ägg och senapssås samt efteråt av "söddergröd" ("mel-lom korngryn kokta i sötmjök"). Dessa rätterna voro gamla och och hade säkerligen någon betydelse för årsväxten under kommande år ty de gamla sade att sågillet skulle bestås av egen odling och fick ej vara från utlandet köpta varor.

= stov fisknot

Den tjugoförsta påstodo de gamla att Solen gick in solhuset Bredablick Balders härliga strålande hemlaboning. Liksom våra hedniska förfäder tänkte sig de förutnämnda solhusen vara belägna vid var sina hemmelstecken var också deras sjettemånads solhus Bredablick beläget vid Tvillingarnes konstellation. Med sommarens första begynnelse sammanparades med den herliga Balder, den blide och välgörande:

y ? = häppabälften inträffar den 10 maj?

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. M 8591:9.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olof Christoffersson
Härad: Skytts Adress: Långåkra, Fru Alstad
Socken: Fru Alstad Berättat av:
Uppteckningsår: inl. 1941. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

" Det är vår! det är Vår! sjunger fågeln i sky
Det är vår! hviskar blomman i lund.
Och de kalla, de tockniga skyar de fly
Vid ett ord ifrån Allfaderns mun.
Uti Bredablicks högloft står Balder och ler
Åt det hemmelske tvillinge par:
Det är Hoppet, som ständigt mot stjernorna ser
Det är tron som mot skyarne far. "

Jyst under dessa härligheter ingick hedningarnas sjettemånad.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M 8591:10.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olof Christoffersson
Härad: Skytts Adress: Långåkra, Fru Alstad
Socken: Fru Alstad Berättat av:
Uppteckningsår: inl. 1941. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den tjugofemte kommer St Urban med sommarblommor i sin bispehat och gör slut med våren det heter därför:

" På St: Päders dag går våren ann
och ändas mit på St: Urban,
Urbanus vill oss sommaren sände
St:Simphonius då är hans ände."

Sommaren med all sin blomsterhärlighet tager nu sin början. Vackert väder St:Urbanus dag har goda tydor för årets växtlighet och det heter därför:

" Om Solen ST:Urbani dag klar skin,
Då bliver det år nog samt vin.
Regnar det då så kommer stor skade på henne."

Mellan den 27 maj och 12 juni synes en gödselgrep avbildad på olika ~~hans~~ tafvar. Det var således nu tid att utköra gödseln för året. De gamla omtalade att de i äldre tider " lalav o körde möj " samt hade då s.k. " möjgille ". År 1776 beklagar kyrkoherden B.Santesson vid tillträdet av västra Ahlstads prästgård att all gödseln låg inne i gödselstaden för fyra år och att det ej varet bodad till " möjgille ". Gödseln skulle gratis utköras utav alla pastoratets bönder och dito gratis lassas av pastoratets husmän. Prästen beklagade sig för att det fanns sådan massa utav gödsel att den ej kunde medhinnas att utföras för året. Tänk vilken härlighet det skulle varit för nuvarande brukaren att fått denna guldgruva gratis utkörd å egendomen, om den varit oskadad till dato.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8591://.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olof Christoffersson
Härad: Skytts Adress: Långåkra, Fru Alstad
Socken: Fru Alstad Berättat av:
Uppteckningsår: inl. 1941. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den sista maj komma Pärnilla St. Pärs dotter med smörbyttan. Nu är det därför tid att driva korna i vall och skaffa sig s.k. "gres-smör" och gömma till jul. När man första gången för året dref korna på bete skulle man visa dem i vänstra örat:

" So gå nu, men kom hem igen
Gå nu gamla broga, men kom igen
O ta di onga me di hem
Feda o blanka på hösten."

Detta skulle man ej glömma så blevo korna alltid villiga att gå i bås om nätterna hela tiden de bete ute.

Om korna finnas en gammal gåta så lydande:

"Fira hängandes
Fira dängandes
Två visar vägen ti byen
Två präjor rätt opp i sjun
En lång asor bag ettor."

Mor berättade den när en var liten och hon hade hört den av de gamla. Jag har nu senare sett den upptecknad i de isländska sagorna från 900 talet således har den i likhet med en hel del gamla rim och gåtor fortlevat i folkmunnen i en tusen år.

En dag i slutet av maj skulle " lammen sjunga maj " som det sades. På kvällen när får och lam intogs skildes de stora lammen från sina mödrar och stängdes i ett särskilt hus för natten ty man ville nu börja att mjölka fårna om morgnarne sedan betet blev-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8591:12.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olof Christoffersson
 Härad: Skytts Adress: Långåkra, Fru Alstad
 Socken: Fru Alstad Berättat av:
 Uppteckningsår: inl. 1941. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-et rikligt och lammen själv kunde äta gräs. Fåramjölken skulle jo begagnas till den goda " syltemilken " om vilkens beredning man i senare tid på föredrag hört många bakvända och domma berättelser, som ej alls är med verkligheten överensstämmande. Om nätterna höllo nu lammen ett infernalist majsjungande vilken tröttade lika mycket som en " pivande konsärt för en dom bonne."

På grund av den goda fårmjölken och den derav gjorde " sylta-
milken " kan ju ej heller fåramjölknigen vara utan sin gamla gå-
ta så lydande:

" Sex ben på backen,
 Hoed foreð og hoed bag, + somliga
 O rompan + po nacken, sade fittan
 Två dra i fira."

När fårn mjölkades satt mjölkerskan bakom det var därför att det blev hufvud före och bak samt rompan på nacken.

Kål skulle utplanteras sist i maj eller som bestämningen i äldre tid lydte till pinges skall kålen sättes. Om en så viktig köksväxt fanns det naturligtvis också en gåte därför sades alltid till de unga när kålplantan utsattes i de dertill borrhade hålen i kålsången:

" Vad är det som står i sängen
 o fröjder sig i båran ? "

Det kan ju naturligtvis inte vara annat än den nysatta kål-
plantan i kålsången.

Mellan vår och pingst skulle ej gården sopas ty då fingo man om hösten sopa på logan efter " rukärnorna ". Det gaf med andra

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8591:13.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olof Christoffersson...
Härad: Skytts Adress: Långåkra, Fru Alstad
Socken: Fru Alstad Berättat av:
Uppteckningsår: inl. 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ord uppkast till ringa rågskörd. Vid uppmätning av säden på logan var de gamla träskomännen noga med att man ej sopade ty då blev nästa gröda ringa och de sade därför:

" Den som ente eder si mätt
Den slickar sig ente mätt."

Vid uppmätning av utsäde fick man av samma ordsak ej mätta noga.

Skriv endast på denna sida!